

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Черкасова Володимира Федоровича

на дисертацію **Лі Юйлін**

«ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми роботи та її зв'язок із науковими дослідженнями

Вступ України до Європейського освітнього товариства, запровадження нової парадигми освіти, модернізації основних напрямів мистецької освіти, приведення її у відповідність до вимог Болонської конвенції передбачає створення сприятливих умов для самореалізації людини у сфері її професійної діяльності. Це вимагає пошуку таких педагогічних технологій, які б максимально сприяли формуванню творчої особистості, естетичного світогляду, що уможливить накопичення досвіду музично-педагогічної діяльності та удосконалення педагогічної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва. За такої ситуації формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти є доцільним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дана робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки з проблеми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації Лі Юйлін затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 6 від 30 грудня 2021 року) і скориговано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 17 від 27 червня 2024 року).

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Наукова новизна даного дослідження визначається тим, що дисертантом уперше визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: інтеграція естетичних знань у площину професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; залучення студентів до активної, самостійної варіативної естетично-педагогічної діяльності в аудиторній та позааудиторній роботі; набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва досвіду створення естетично-освітніх продуктів в мистецько-педагогічній діяльності;

Доречно наголосити на тому, що автором дисертації розроблено модель формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, що складається з трьох блоків (цілепроектувальний, реалізаційно-конструкційний, результативно-змістовий), а також презентовано структуру естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, яка містить аксіологічно-емоційний, гносеологічно-індивідуальний, праксеологічно-професійний компоненти.

Цінним є те, що автором дисертації розроблено діагностувальний інструментарій, який містить показники та ознаки для вимірювання рівнів сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, показниками аксіологічно-емоційного компоненту є:

естетична свідомість, емоційний інтелект, емоційний інтелект, естетична спрямованість ціннісної сфери. Показниками гносеологічно-індивідуального компоненту вважаються естетичні здібності та естетичне мислення. Показниками праксеологічно-професійного компоненту зафіксовано мистецьку компетентність та художньо-естетичний смак.

На особливу увагу заслуговує те, що Лі Юйлін схарактеризовано персонально-самодетермінантний, нормативно-конгруентний, репродуктивно-еквівалентний рівні сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва та виходячи із загальнонаукової інтерпретації уточнено зміст поняття «світогляд».

Варто зазначити практичну значущість проведеного дослідження, що полягає в розробці й експериментальній перевірці методики формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва. До того ж автором дисертації представлено комплекс лекційних занять теоретично-ознайомлювального характеру та систему практичних форм роботи зі студентами, що забезпечили набуття ними первинного досвіду застосування естетичної та мистецької компетентності, естетичного мислення, власного художньо-естетичного смаку для естетизації освітнього середовища.

Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 6 публікаціях автора (5 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 3 – апробаційного характеру. Зміст публікацій здобувача, спрямованість міжнародних наукових конференцій, де відбулася апробація основних наукових положень та результатів дисертації, повною мірою розкривають дослідницьку проблему.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аргументованість та переконливість сформульованих в ході з'ясування завдань дослідження наукових позицій, узагальнень і рекомендаційних висновків підтверджуються якісними результатами проведеної Лі Юйлін пошукової роботи і не викликають заперечень. Їх вірогідність та достовірність забезпечуються глибоким теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідницької праці. Автором дисертації професійно сформульовано науковий апарат дослідження, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет наукового пошуку. З огляду на мету роботи, яка полягала в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов і моделі формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, було визначено чотири завдання дослідження, спрямованих на досягнення поставленої мети, а також сформульовано об'єкт і предмет дослідження.

Високий степінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження забезпечило використання автором влучно підбраного комплексу взаємопов'язаних загальнонаукових методів. Практично вартісними та оригінальними є теоретичні методи, з-поміж яких: опрацювання та контентний аналіз законодавчо-нормативних джерел, довідникової, словникової, методологічно-філософської, мистецько-педагогічної, методично-естетичної літератури, наукових розвідок провідних учених галузі загальної естетики та педагогіки мистецтва. Окрім того, логіко-системний та контент-аналіз, класифікування, типологування, аналіз методологічних та науково-практичних даних, педагогічне моделювання, систематизація і співставлення отриманих емпіричних даних. Суттєво корисними стали емпіричні методи, як-от: спостереження, анкетування, опитування, бесіди, психологічні тести та методики, педагогічний експеримент, кількісний та якісний аналіз результатів дослідження з використанням методів математичної статистики.

Крім того, високий ступінь оригінальності дослідження у ході експерименту становлять методи, з-поміж яких: тест «Чи є у вас артистичні

нахили?» (А.Владімирової); діагностика «емоційного інтелекту» Н. Холла; методика Ю. Соловйової «Орієнтація на художньо-естетичні цінності»; методика визначення емоційної спрямованості особистості Б. Додонова; тест «Вимір художньо-естетичної потреби» (В. Аванесова); орієнтована анкета «Естетичний ідеал майбутнього вчителя» тощо.

Дисертаційна робота Лі Юйлін складається із анотації на українській та англійській мові, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (225 найменувань). Рукопис забезпечено ґрунтовними додатками, що використовувалися під час проведення дослідно-експериментального дослідження, 10 таблицями та 9 малюнками. Загальний обсяг дисертації складає 257 сторінок, з яких основного тексту – 181 сторінка.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також підтверджується гіпотезою дослідження, суть якої полягає у тому, що процес формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва буде ефективним, якщо реалізувати в системі їхньої професійно-педагогічної підготовки модель, концептуальним центром якої виступають запропоновані педагогічні умови.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Лі Юйлін охоплює дослідження широкого кола питань, які знайшли відображення у відповідній структурі та змісті. У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У *першому розділі* – «Теоретико-методологічні засади формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва» автором

дисертації здійснено категорійно-понятійний аналіз феноменології світогляду у ракурсі міждисциплінарного дискурсу та репрезентовано сутність і структуру феномена «естетичний світогляд учителя музичного мистецтва». Студіювання наукових джерел уможливив узагальнити основні теоретичні та практичні здобутки науковців і у ракурсі міждисциплінарного дискурсу уточнити зміст ключових понять дослідження. Відтак, естетичний світогляд вчителя музичного мистецтва автором дисертації потрактовується як «складний поліпроекційний багатомірний конструкт, що *забезпечується* спрямованістю педагога-музиканта на створення «гармонійної поліфонії» педагогічного процесу «за законами краси»; *вможлиблює* розроблення вчителем власних методик навчання мистецтву у проєкції фундаментальних естетичних ідентифікаторів; *спонукає* вчителя до занурення у процес пізнання, засвоєння та реалізації функціоналу музичної дидактики на засадах естетики і духовності; *спонукає* до відтворення педагогом-музикантом системи педагогічних координат поліхудожнього змісту послуговуючись дескрипторами світового та національно-культурного мистецтва; *проявляється* у здатності вчителя до художньо-творчої реалізації синестезійних вражень в музичній естетиці; *характеризується* здатністю педагога-музиканта відтворювати широку палітру художньо-естетичних асоціацій та позараціональну «ментально-художню ауру» об'єктів естетичної дійсності, забезпечує глибину та експресивність емоційного «вчуття» педагога в них; *генерується* образністю та метафоричністю мислення і мовлення; *варіює* інтенсивність творчої уяви, гнучкість фантазії; *реалізується* розвиненістю асоціативного й «нелінійного» мислення, яскравістю і креативністю вияву ціннісного ставлення педагога до предметів та явищ естетичної й педагогічної дійсності; *продукується* емоційно-чуттєвою реакцією педагога на предметне поле естетичного простору.

На особливу увагу заслуговує те, що ретельне студіювання першоджерел дозволило автору дисертації визначити структурні компоненти естетичного світогляду вчителя музичного мистецтва, які інтегровані в

єдності аксіологічно-емоційного, гносеологічно-індивідуального та праксеологічно-професійного компонентів.

Наукову цінність представляє *другий розділ* – «Модель формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва в системі професійної підготовки», у якому автором дисертаційного дослідження обґрунтовано педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва.

Варто зазначити, що заслуговує позитивної оцінки те, що автором дисертації розроблено і репрезентовано модель та методику формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва. Слід зазначити, що позитивним здобутком дисертаційного дослідження є унаочнення авторської моделі формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, яка містить три наступні блоки: цілепроектувальний блок, реалізаційно-конструкційний блок та результативно-змістовий блок. Відповідно до запропонованої моделі автором дисертації розроблено триетапну методику формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці, яка містить інформаційно-забезпечувальний етап, особистісно-активізувальний етап та позиціонувально-проектувальний етап.

У *третьому розділі* – «Організація та проведення педагогічного експерименту з формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва» розкрито зміст і структуру експериментального дослідження, презентовано діагностичний апарат і результати констатувального експерименту та прикінцевого етапу експерименту з формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва.

На засадах розробленої діагностичної методики здійснено констатувальний експеримент, який проходив на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 2087/30 від 26.09.2024 р.),

Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка про впровадження № 1-7/443 від 10.09.2024 р.); Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка №823 від 18.09.2024 р.).

Для вимірювання естетичного світогляду за кожним із компонентів обрано показники. До того ж схарактеризовано рівні сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: персонально-самодетермінантний, нормативно-конгруентний, репродуктивно-еквівалентний.

Доречно наголосити, що підтвердження дієвості моделі та методики формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва, концептуальним центром яких виступили педагогічні умови, здійснювалось шляхом співставлення результатів експериментальних діагностувальних зрізів до та після їх упровадження.

За влучним висловлюванням автора дисертації за результатними впровадження моделі та методики формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва зафіксовано такий результат: на персонально-самодетермінантному рівні опинилось 19,65% респондентів ЕГ, порівняно з 11,76% КГ. Щодо нормативно-конгруентного рівня сформованості естетичного світогляду, то показники розподілилися наступним чином: 46,31% студентів ЕГ та 20,35% КГ відповідно. Водночас на репродуктивно-еквівалентному рівні залишилось 34,04% студентів ЕГ та 67,89% КГ.

Для встановлення величини зв'язку між структурними компонентами естетичного світогляду було використано обчислення коефіцієнту кореляції (r) Пірсона, який дозволив дійти певних висновків, а достовірність результатів дослідження забезпечувалася теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних положень.

Переконливими є висновки автора дисертації, які викладені чітко та на достатньому науковому рівні й відзначаються самостійністю й новизною.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертаційна робота добре структурована і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень та висновків зрозумілий і доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Лі Юйлін дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставить МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати представленої Лі Юйлін дисертаційної роботи, слушно висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер, і ні в якій мірі не впливають на значущість дисертаційного дослідження, а саме:

1. Позитивно характеризуючи представлене Лі Юйлін дисертаційне дослідження варто зазначити, що дисертація тільки виграла б, коли б автор запропонувала включити до навчальних планів вищих навчальних закладів мистецького спрямування, спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) блок дисциплін, які б ефективно впливали на формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці.

2. Досить досконало дисертанткою розкрито процес формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці. Уточніть, будь ласка, студенти яких курсів навчальних закладів вищої освіти були визначені для проведення дослідно-експериментальної роботи, входили до контрольної та експериментальної груп. І чи спостерігали Ви різницю між студентами I-II курсів і III-IV курсів стосовно формування у них естетичного світогляду.

3. Лі Юйлін слушно диференціює процес формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці. Втім, робота тільки виграла б, якщо б здобувачка запропонувала спецкурс для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), розрахований на формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці.

4. Пропоноване дисертаційне дослідження є цілісним і завершеним, передбачає реалізацію практичного складника, тому доцільно було б, на наш погляд, більше уваги приділити цьому аспекту, зокрема розробити і опублікувати методичний посібник, у якому було б презентовано основні підходи стосовно формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці.

5. Ураховуючи сучасні реалії професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах воєнного стану, доцільно було б приділити більше уваги використанню інформаційних інновацій в експериментальній роботі.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальні висновки

Враховуючи актуальність, новизну, завершеність, самостійність, вірогідність висновків і цілісність дисертації Лі Юйлін на тему «Формування естетичного світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва у професійній підготовці», варто зазначити, що вона є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені в наукових працях та свідчать про особистий внесок здобувача в науку. Робота відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення

дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022), а Лі Юйлін заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтва»
Закарпатської обласної ради

Володимир ЧЕРКАСОВ

Підпис Володимира Черкасова засвідчую,
проректор з науково-педагогічної роботи
по організації освітнього процесу,
кандидат наук з соціальних комунікацій

Оксана ТЕЛЕП